

Філософія

УДК 342.7:316.6:1+316.77+316.4

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17628525>

**Права людини в епоху метамодерну:
уява щастя і самотності як соціальні конструкти**

Добродум Ольга Вікторівна,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри журналістики та реклами
Державного торговельно-економічного університету, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7651-4946>

Прийнято: 23.10.2025 | Опубліковано: 31.10.2025

***Анотація:** У статті досліджується трансформація уявлень про щастя і самотність як соціальних конструктів у контексті метамодерної епохи та їхній вплив на переосмислення концепції прав людини. Метою дослідження є виявлення того, як емоційні та екзистенційні категорії - зокрема щастя як бажаний стан і самотність як соціально небажаний досвід - набувають нормативного статусу в сучасному правовому дискурсі. Авторка аналізує, яким чином ці уявлення формуються під впливом цифрових медіа, культурних наративів і політичних стратегій.*

Методологічно дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході, здійснено порівняльний аналіз філософських текстів, медіа-дискурсів та нормативно-правових актів, що репрезентують уявлення про щастя і самотність у сучасному суспільстві. Особливу увагу приділено тому, як ці

уявлення інституціоналізуються через політики благополуччя, цифрові платформи та правозахисні ініціативи.

Результати дослідження свідчать про те, що в умовах метамодерну щастя дедалі частіше розглядається як суб'єктивне право, що потребує соціального визнання та інституційного забезпечення, тоді як самотність - як соціальна патологія, що вимагає втручання з боку держави або громадянського суспільства. Уявлення про щастя і самотність стають не лише предметом культурної рефлексії, а й чинниками формування нових правових норм, що регулюють емоційне життя індивіда.

У висновках підкреслюється, що права людини в епоху метамодерну потребують переосмислення як динамічного, контекстуального і культурно чутливого феномену. Авторка пропонує розглядати емоційні стани не як приватні переживання, а як соціально опосередковані конструкти, що мають нормативну силу в сучасному суспільстві. Це відкриває перспективи для формування нових підходів до прав людини, які враховують афективні виміри людського буття, зокрема в умовах цифрової трансформації та зростаючої ролі алгоритмічного управління. Дослідження пропонує новий погляд на афективні виміри прав людини в цифрову епоху, поєднуючи філософські роздуми з правовим дискурсом.

Ключові слова: метамодерн, права людини, щастя, самотність, уява, соціальний конструкт, емоційна етика, цифрове суспільство, особистість, афективність, нормативність.

**Human Rights in the Era of Metamodernism:
The Imagination of Happiness and Loneliness as Social Constructs**

Olga Dobrodum,

Doctor of Philosophical Sciences,
Professor of the Department of Journalism and Advertising
State University of Trade and Economics, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-7651-4946>

Abstract: *The article examines the transformation of ideas about happiness and loneliness as social constructs in the context of the metamodern era and their influence on the reconsideration of the concept of human rights. The aim of the study is to identify how emotional and existential categories - in particular, happiness as a desired state and loneliness as a socially undesirable experience - acquire normative status in contemporary legal discourse. The author analyzes how these notions are shaped under the influence of digital media, cultural narratives, and political strategies.*

Methodologically, the study is based on an interdisciplinary approach, conducting a comparative analysis of philosophical texts, media discourses, and normative legal acts that represent notions of happiness and loneliness in contemporary society. Particular attention is paid to how these notions are institutionalized through welfare policies, digital platforms, and human rights initiatives. The study's findings indicate that in the context of metamodernism, happiness is increasingly viewed as a subjective right requiring social recognition and institutional support, whereas loneliness is seen as a social pathology necessitating intervention from the state or civil society. Notions of happiness and loneliness thus become not only subjects of cultural reflection but also factors shaping new legal norms that regulate the emotional life of the individual.

The conclusions emphasize that human rights in the era of metamodernism require reconsideration as a dynamic, contextual, and culturally sensitive phenomenon. The author suggests viewing emotional states not as private experiences but as socially mediated constructs that hold normative power in contemporary society. This opens up prospects for developing new approaches to human rights that take into account the affective dimensions of human existence, particularly in the context of digital transformation and the growing role of algorithmic governance. The study offers a new perspective on the affective dimensions of human rights in the digital age, combining philosophical reflections with legal discourse.

Keywords: *metamodernism, human rights, happiness, loneliness, imagination, social construct, emotional ethics, digital society, personality, affectivity, normativity.*

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі, що переживає стрімку технологічну трансформацію та соціокультурні зрушення, концепція прав людини набуває нових вимірів і змістів. Епоха метамодерну, яку культурологи характеризують як період діалектичного поєднання модерністської віри в прогрес і постмодерністської іронії, створює унікальний контекст для переосмислення традиційних уявлень про права та свободи людини. У цих умовах такі фундаментальні категорії, як щастя і самотність, виходять за межі індивідуального психологічного досвіду і перетворюються на складні соціальні конструкти, що потребують філософсько-правового аналізу.

Сьогодення характеризується глибоким парадоксом: ніколи раніше права людини не були настільки детально кодифіковані в міжнародних документах і національних законодавствах, але ніколи раніше вони не відчувалися настільки абстрактними і віддаленими від повсякденного життя мільйонів людей. Цей розрив між нормативними гарантіями і суб'єктивним відчуттям

благополуччя стає особливо помітним у контексті права на щастя, проголошеного ще в Декларації незалежності США, але яке в XXI столітті набуває абсолютно нового звучання.

Технологічна революція, розвиток цифрових комунікаційних технологій і соціальних мереж створили безпрецедентні умови для реалізації права на свободу спілкування і отримання інформації. Однак ця гіперзв'язаність супроводжується епідемією самотності, коли мільйони людей, перебуваючи в постійному онлайн-спілкуванні, відчують глибоку психологічну ізоляцію. Цей феномен потребує переосмислення права на автономію і приватність у новому соціокультурному контексті.

Епоха метамодерну, що постає як культурна логіка XXI століття, пропонує унікальну оптику для осмислення цього парадоксу через діалектичне поєднання модерністської віри в прогрес і постмодерністської іронії та створює умови для виникнення нових форм суб'єктивності, які, у свою чергу, вимагають переосмислення традиційного розуміння прав людини. У цьому контексті права людини перестають бути виключно юридичною категорією і перетворюються на складний соціокультурний феномен, тісно пов'язаний із такими поняттями, як щастя та самотність.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки нових теоретичних підходів до розуміння прав людини в умовах швидких соціокультурних змін, а також практичною потребою у вдосконаленні механізмів захисту прав людини з урахуванням психологічних реалій сучасності. У контексті метамодерної епохи, що характеризується коливанням між іронією та щирістю, автономією та солідарністю, запропоноване дослідження відкриває нові горизонти для правозахисної політики через інтеграцію афективного підходу. Практична новизна полягає у врахуванні таких аспектів, як: афективна чутливість як індикатор правозахисної ефективності, розширення правозахисної рамки через емоційно-етичні

категорії, можливість формування емоційно-орієнтованих індикаторів у правозахисних звітах, інтерфейс між правами людини і цифровою етикою тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасна ідентичність у умовах метамодерну характеризується гнучкістю, множинністю, здатністю до перманентної трансформації. Соціолог Ентоні Гідденс описує це як "рефлексивний проект" - безперервний процес конструювання та реконструювання самого себе. У цьому контексті традиційне розуміння прав людини як універсальних гарантій потребує переосмислення [9].

Філософ Петер Слотердайк у концепції "сфери" описує сучасну людину як істоту, що одночасно прагне автономії та потребує спільноти. Ця діалектика знаходить свій вираз у праві на приналежність - не просто як праві на громадянство, але й як праві на участь у спільнотах за вибором, на знаходження "своїх" серед мільярдів інших.

Філософія метамодерну пропонує переосмислення етики через призму турботи - про себе, про інших, про світ. Цей підхід, розвинутий у роботах філософині Керол Гіллган, набуває нового звучання в умовах сучасних викликів. Ця діалектика отримання та надання турботи знаходить свій вираз у концепції "взаємної вразливості" філософа Джудит Батлер.

Віра Кутирьова, кандидатка соціологічних наук, у навчальному курсі «Соціологія щастя» розглядає щастя як процес, стан і результат діяльності людини, що включає емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти [12]. У статті «Соціально-психологічні аспекти переживання стану самотності сучасною молоддю» Н.М. Дідик, О.А. Логвіна та А.І. Руденок аналізують, як технічний прогрес, урбанізація та цифрова комунікація змінюють досвід самотності. Автори доводять, що самотність серед молоді часто є наслідком фрагментації соціальних зв'язків, а також впливу медіа, які створюють ілюзію

близькості, не забезпечуючи емоційної підтримки [14]. Це відкриває нову площину для правового реагування - зокрема в контексті права на соціальну інтеграцію, психічне здоров'я і цифрову гідність [17].

Український контекст, особливо в умовах війни та цифрової трансформації, демонструє, як права людини адаптуються до нових форм емоційної вразливості [8]. У підсумковому звіті «Війна у цифровому вимірі та права людини» Олександр Вдовенко (ГО «Платформа прав людини») аналізує, як кібератаки, блокування вебресурсів, фішинг та дезінформація впливають на реалізацію прав людини - зокрема права на інформацію, свободу вираження поглядів і цифрову безпеку.

Філософ Бай Чжунь у своїй роботі "Про самотність" розглядає її як можливість для аутентичного буття, як простір свободи від соціальних масок. У цьому контексті право на самотність постає як невід'ємний елемент права на самореалізацію, як гарантія можливості бути собою навіть ціною соціальної ізоляції.

Таким чином, метамодерна оптика дозволяє поєднати юридичну і культурно-антропологічну перспективу прав людини.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Попри зростаючу кількість досліджень, присвячених правам людини, емоційній етиці та цифровій трансформації, низка аспектів залишається недостатньо опрацьованою в науковому дискурсі. Зокрема, не отримали належного теоретичного та емпіричного осмислення такі проблемні вузли: афективна нормативність, алгоритмічна медіація прав людини, самотність як правовий виклик: щастя як право чи як обов'язок, український контекст емоційної вразливості: в умовах війни, цифрової трансформації та соціальної турбулентності права людини набувають нових афективних вимірів, які ще не інтегровані в міжнародні правозахисні моделі, метамодерна етика турботи. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою у

переосмисленні прав людини як динамічного, культурно чутливого та емоційно насиченого феномену, що формується на перетині філософії, соціології, цифрової антропології та правознавства.

Мета статті - дослідити права людини в епоху метамодерну крізь призму уяви щастя і самотності як соціальних конструктів.

Завданнями статті є проаналізувати трансформацію уявлень про щастя і самотність як соціальних конструктів у контексті метамодерної культурної парадигми, визначити, яким чином емоційні стани набувають нормативного статусу в сучасному правовому дискурсі та впливають на переосмислення концепції прав людини, дослідити роль цифрових медіа, алгоритмічного управління та культурних наративів у формуванні уявлень про щастя і самотність, розкрити механізми інституціоналізації емоційних станів через політики благополуччя, цифрові платформи та правозахисні ініціативи, виявити парадокси реалізації права на щастя та права на самотність у сучасному суспільстві, зокрема в умовах гіперзв'язності та емоційної ізоляції, окреслити особливості українського контексту - війна, цифрова трансформація, емоційна вразливість - як чинники, що модифікують правозахисні підходи, сформулювати теоретичні засади для розширення концепції прав людини з урахуванням афективних, соціокультурних та цифрових вимірів, а також окреслити можливості застосування емоційно орієнтованого підходу в гуманітарній політиці України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Всезагальна декларація прав людини у статті 25 проголошує право на "такий життєвий рівень, який є необхідним для підтримки здоров'я та благополуччя", однак саме поняття "благополуччя" в епоху метамодерну набуває нового, парадоксального змісту. Соціальні медіа, реклама, масові культура створюють потужний дискурс щастя, який одночасно пропонує універсальні рецепти і підкреслює їх недосяжність. Цей парадокс стає

особливо помітним у контексті права на щастя, яке постає не як природжений стан, а як соціально сконструйована обіцянка [13].

Технології сприяють створенню того, що соціолог Зігмунт Бауман назвав "рідким щастям" - минушого, ефемерного, що постійно вислизає [1]. Соціальні мережі трансформують щастя в товар, що підлягає виміру через лайки, репости, коментарі. Алгоритми платформ створюють персоналізовані уявлення про щастя, що ведуть до формування "фільтрованих бульбашок", де кожен користувач існує в унікальному інформаційному просторі. Це породжує парадокс: ніколи раніше у людини не було стільки можливостей для самореалізації, але ніколи раніше шлях до щастя не здавався настільки заплутаним [16].

У цих умовах право на щастя перетворюється на право на перманентний пошук, на екзистенціальну мандрівку без гарантованого фіналу. Метафорою цього стану може слугувати образ Сізіфа, який у метамодерністській інтерпретації не лише котить камінь вгору, але й відчуває щирий інтерес до цього процесу. Право на щастя в епоху метамодерну - це право на пошук власного уявлення про щастя, навіть якщо цей образ виявляється соціально сконструйованим [6].

Парадокс сучасної епохи полягає в тому, що інтенсифікація комунікаційних потоків супроводжується зростанням почуття самотності. Соціологічні дослідження свідчать про епідемію самотності в розвинених країнах, де близько третини населення відчуває себе самотнім регулярно - цей феномен вимагає переосмислення права на автономію та приватність у контексті метамодерну.

У цьому контексті щастя і самотність постають як ключові емоційні стани, що не є суто приватними чи психологічними, а функціонують як соціальні конструкти - культурно, політично і технологічно опосередковані. Уява щастя дедалі більше формується через алгоритми, цифрові платформи,

державні політики і медіа-наративи, що створюють стандартизовані образи «нормального» життя. Самотність, навпаки, постає як структурна емоція, що виникає внаслідок урбанізації, цифровізації, розпаду традиційних форм спільноти та зростання мобільності. Обидва феномени - щастя і самотність - мають прямий вплив на реалізацію прав людини, зокрема права на емоційний добробут, соціальну інтеграцію, приватність, інформаційну безпеку і гідність.

Самотність у цифрову епоху постає як складний соціальний конструкт, що поєднує об'єктивну ізолюваність та суб'єктивне переживання. Соціальні мережі, пропонуючи ілюзію постійного зв'язку, часто посилюють почуття самотності через механізм соціального порівняння. Користувачі порівнюють своє повсякдення з кураторськими версіями життя інших, що веде до відчуття невідповідності та ізоляції. Проте в контексті метамодерну самотність набуває додаткового виміру - вона стає не лише психологічним станом, але й свідомим вибором, формою резистансу проти тиску соціальних очікувань. Право на самотність переосмислюється як право на автономію, на можливість будувати власний життєвий шлях поза дихотомією "успіх-невдача", що наві'язується суспільством споживання [7].

Право на самовизначення постає не лише як політичний принцип, але й як екзистенціальна необхідність. Людина отримує право на експериментування з власною ідентичністю, на зміну професій, стилів життя, ціннісних орієнтацій. Однак ця свобода супроводжується екзистенціальною тривогою, відчуттям "вигаданих обмежень", коли безмежні можливості вибору створюють параліч волі [10].

У цифровому середовищі права людини дедалі більше опосередковуються алгоритмами, що визначають доступ до інформації, соціальну видимість, емоційні сценарії та навіть правові ризики. Алгоритмічна справедливість - поняття, що виникло на перетині етики, права і технологій - стосується того, наскільки прозорими, інклюзивними і неупередженими є

цифрові системи, які впливають на життя громадян. Це відкриває нову площину для правового реагування - емоційну політику. Поняття емоційної політики передбачає, що держава, інституції та цифрові платформи мають не лише гарантувати формальні права, а й створювати умови для емоційного добробуту, соціальної підтримки і визнання вразливості [5]. Як показує аналіз Віри Кутирьової, щастя як соціальний індикатор може бути інтегроване в політику добробуту, освіти і медіа, а самотність - в політику турботи, охорони психічного здоров'я і цифрової етики.

Уява щастя, яка в модерністських і постмодерністських контекстах часто розглядалася як приватна мета або як ідеологічна конструкція, у метамодерні набуває нових форм. Вона більше не є лише індивідуальним прагненням, а стає політичним, культурним і технологічним конструктом. Щастя сьогодні - це не просто емоція, а алгоритм, який формують цифрові платформи, соціальні медіа, рекламні кампанії, державні політики і навіть архітектура міського простору. Людина, що живе в умовах постійної цифрової присутності, щодня стикається з уявленнями про те, яким має бути щастя: красивим, продуктивним, емоційно насиченим, соціально схваленим. Ці уявлення не є нейтральними - вони створюють нові форми емоційної нерівності, коли ті, хто не відповідає алгоритмічним стандартам щастя, відчувають себе виключеними, недостатніми, «не такими».

У цьому сенсі щастя стає не лише метою, а й обов'язком. Неоліберальна культура нав'язує ідею, що кожен сам відповідає за своє щастя, що нещастя - це ознака слабкості, неправильного вибору, недостатньої мотивації. Така логіка маргіналізує досвід втрати, тривоги, депресії, емоційної нестабільності. Водночас у деяких суспільствах щастя інституціоналізується: воно вимірюється індексами, включається в державні програми, стає предметом соціального управління. У Бутані існує індекс національного щастя, у Скандинавії - політика добробуту, що прямо пов'язана з емоційним станом

громадян. Це свідчить про те, що щастя може бути не лише емоційним станом, а й правом - правом на добробут, на турботу, на емоційну безпеку.

Права людини в метамодерному контексті мають враховувати емоційну складність людського буття [2]. Це означає розширення правового поля: включення прав на емоційний добробут, цифрову гідність, алгоритмічну справедливість, право на щастя і право на самотність. Це також означає переосмислення універсалізму: права мають адаптуватися до культурних контекстів, не втрачаючи при цьому етичного ядра. Інтерсекційність стає ключовим принципом: щастя і самотність переживаються по-різному залежно від гендеру, віку, класу, цифрової грамотності, культурного бекграунду. Наприклад, самотність літньої людини в мегаполісі - це не те саме, що самотність підлітка в селі, а щастя біженця - не те саме, що щастя туриста. Тому права людини мають бути чутливими до цих відмінностей [11].

У метамодерному контексті щастя і самотність функціонують не як індивідуальні емоції, а як соціальні конструкти, що формуються через культурні наративи, цифрові алгоритми, політичні режими і правові практики. Ці конструкти не є нейтральними: вони мають нормативну силу, впливають на уявлення про «нормальне» життя, визначають соціальні очікування і формують рамки правового визнання. Аналіз цих конструктів вимагає міждисциплінарного підходу - на перетині філософії, соціології, медіатеорії, правознавства і культурної антропології.

Щастя дедалі більше алгоритмізується, і цифрові платформи - Instagram, TikTok, Facebook - створюють стандартизовані образи щастя: естетично привабливого, продуктивного, соціально схваленого. Ці образи не лише репрезентують, а й нормують: вони визначають, які емоції є прийнятними, які життєві траєкторії - бажаними, які форми поведінки - легітимними. У цьому сенсі щастя стає не лише метою, а й обов'язком. Неоліберальна культура

нав'язує ідею, що кожен сам відповідає за своє щастя, що нещастя - це ознака слабкості, неправильного вибору, недостатньої мотивації [3].

Самотність, яка традиційно розглядалася як приватна емоція, у метамодерному світі постає як структурний феномен. Вона є наслідком урбанізації, цифровізації, розпаду традиційних форм спільноти, зростання мобільності, нестабільності і алгоритмічного управління соціальними зв'язками. Цифрові платформи створюють ілюзію зв'язку, але водночас посилюють відчуття ізоляції. Людина може мати сотні контактів, але не мати з ким поговорити про важливе. Самотність стає наслідком алгоритмічного фільтрування емоцій: платформи показують те, що «цікаво», але не те, що «важливо». Водночас самотність може бути вибором - формою автономії, простором для рефлексії, творчості, внутрішньої мобілізації. Однак ця гіперзв'язаність часто веде до явища, яке соціологи називають "самотність у натовпі". Кількість контактів не перетворюється на якість зв'язків, інтенсивність комунікації не гарантує її глибини. Людина опиняється в ситуації, коли вона одночасно постійно на зв'язку і глибоко самотня.

У правовому дискурсі щастя і самотність дедалі частіше постають як права - на емоційний добробут, на соціальну інтеграцію, на автономію, на тишу. Це означає розширення правового поля: включення нових категорій прав, які раніше не вважалися юридично значущими. Наприклад, право на щастя в Бутані є офіційним критерієм національного розвитку. У Скандинавії емоційне задоволення життям є показником ефективності державної політики. У Франції політика інтеграції літніх людей і мігрантів включає боротьбу з самотністю як соціальним виключенням.

Цей парадокс знаходить своє відображення в трансформації права на приватність. У цифрову епоху приватність постає не просто як право на захист персональних даних, але й як право на психологічний простір для саморефлексії, як можливість бути сам на сам із собою без зовнішнього тиску.

Метафорою цього стану може слугувати образ "кімнати власного" Вірджинії Вулф, що в цифрову епоху набуває нового змісту - це вже не просто фізичний простір, але й психологічний та цифровий.

Особливу актуальність у цьому контексті набуває право на вразливість та емоційну аутентичність. У суспільстві, що ідолізує щастя, успіх та ефективність, визнання власної вразливості, неповноти, потреб стає актом духовного мужності, можливість відчувати та виражати емоції, що не відповідають соціальним очікуванням, можливість бути сумним вразливим у світі, що вимагає сили. Право на вразливість постає як антитеза уявленню про людину як раціонального актора, що максимізує корисність, запропонованому класичним модерном.

Право на турботу постає як невід'ємний елемент права на гідне життя. У суспільстві, що старіє, де зростає кількість людей похилого віку, де психічні розлади набувають масштабів епідемії, право на турботу стає одним із центральних елементів соціальної політики. Однак у контексті метамодерну це право набуває додаткового виміру - воно поширюється не лише на отримання турботи, але й на можливість її надавати.

У скандинавських країнах щастя інституціоналізується через індекси добробуту, що включають емоційне задоволення життям як показник ефективності держави. У Бутані щастя є офіційним критерієм національного розвитку - Індекс національного щастя включає духовні, екологічні та соціальні компоненти. У США щастя часто пов'язується з індивідуальним успіхом, автономією і споживанням, що створює тиск на особистість демонструвати позитивність навіть у кризових умовах. У Японії щастя асоціюється з гармонією, соціальною інтеграцією і балансом між працею та особистим життям, хоча водночас існує феномен «кароші» - смерті від перевтоми, що демонструє суперечності між культурними очікуваннями і реальністю [14].

Самотність, навпаки, дедалі більше постає як структурна емоція. У Великій Британії у 2018 році було створено посаду міністра з питань самотності - визнання того, що самотність є соціальною проблемою, яка потребує політичного реагування. У США самотність розглядається як епідемія, що впливає на психічне здоров'я, продуктивність і соціальну згуртованість. У Японії існує феномен «хікікоморі» - добровільної ізоляції, що демонструє, як самотність може бути формою протесту проти соціального тиску. У Франції самотність часто пов'язується з урбанізацією і розпадом традиційних форм спільноти, що породжує нові моделі соціальної політики, спрямовані на інтеграцію літніх людей, мігрантів і молоді [18].

Ці кейси дозволяють сформулювати дві наступні типології.

Таблиця 1

Типологія соціальних конструктів щастя і самотності

Тип конструкта	Країна / контекст	Правовий статус / наслідки
Щастя як індекс	Бутан, Скандинавія	Інституціоналізоване право на добробут
Щастя як обов'язок	США, глобальний неолібералізм	Індивідуалізація відповідальності за емоції
Самотність як епідемія	США, Велика Британія	Політичне реагування, соціальні програми
Самотність як протест	Японія	Культурна ізоляція, феномен хікікоморі
Щастя як солідарність	Україна	Етика турботи, спільнотність, гідність
Самотність як ресурс	Україна	Простір рефлексії, внутрішньої мобілізації

Джерело: сформовано автором

Ця типологія демонструє, що щастя і самотність не є універсальними, а мають культурну, політичну і технологічну специфіку. Вони формують нову

правову чутливість, що вимагає адаптації прав людини до емоційної складності, алгоритмічної медіації і соціальної багатовимірності.

Таблиця 2

Типологія правового реагування на щастя і самотність
як соціальні конструкти

Країна / контекст	Щастя як право	Самотність як виклик	Правовий механізм реагування
Бутан	Індекс національного щастя	Неакцентовано	Конституційне закріплення добробуту
Велика Британія	Емоційне благополуччя в політиці	Міністерство з питань самотності	Інституційне реагування на соціальну ізоляцію
Україна	Щастя як солідарність і гідність	Самотність як травма і ресурс	Цифрові ініціативи, волонтерство, етика турботи
США	Щастя як індивідуальна відповідальність	Самотність як епідемія	Психологічні програми, медіа-кампанії
Японія	Гармонія як форма щастя	Хікікоморі як протест	Культурна рефлексія, соціальна інтеграція

Джерело: сформовано автором

У звіті ГО «Платформа прав людини» (2023) зазначено, що цифрова ізоляція, кібератаки, блокування вебресурсів і дезінформація створюють нові виклики для прав людини, зокрема права на приватність, безпеку і психічне здоров'я. Водночас українські цифрові ініціативи - такі як «Дія», онлайн-психологічна допомога, цифрові волонтерські платформи - демонструють, як технології можуть бути інструментом емоційної підтримки і соціальної інтеграції. Як зазначає Наталія Степаненко, цифрові технології в умовах війни стали не лише інструментом комунікації, а й засобом захисту прав людини, зокрема права на інформацію, свободу вираження поглядів і доступ до соціальних послуг.

Самотність в українському контексті - це водночас травма і ресурс [Див. 19; 20]. Втрата близьких, дому, звичного світу породжує екзистенційну порожнечу, але водночас відкриває простір для рефлексії, творчості, внутрішньої мобілізації [15]. У цьому контексті права людини мають бути переосмислені як етика емоційної складності. Це означає включення нових категорій прав: права на емоційний добробут, цифрову гідність, алгоритмічну справедливість, право на щастя і право на самотність. Це також означає переосмислення універсалізму: права мають адаптуватися до культурних контекстів, не втрачаючи при цьому етичного ядра [19]. Інтерсекційність стає ключовим принципом: щастя і самотність переживаються по-різному залежно від гендеру, віку, класу, цифрової грамотності, культурного бекграунду [4].

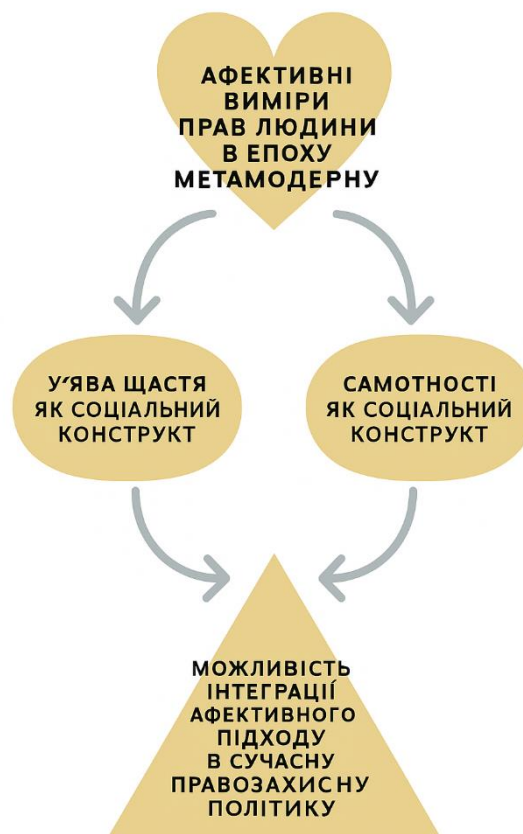

Рис. 1. Афективні виміри прав людини в епоху метамодерну

Джерело: сформовано автором

Пропонуємо графічну схему «Афективні виміри прав людини в епоху метамодерну», яка візуалізує ключові концепти: щастя, самотність, афективну безпеку, цифрову емпатію та емоційну гідність у зв'язку з правами людини.

Висновки і подальші перспективи в цьому напрямку.

Права людини в сучасних умовах постають не як завершена юридична конструкція, а як відкрита система, що перманентно переосмислюється під впливом технологічних, культурних і психологічних чинників. Ця відкритість проявляється в діалектичній природі метамодерністського світосприйняття, що поєднує віру в універсальні цінності з розумінням їх контекстуальності.

Уява щастя і самотності як соціальних конструктів відіграє ключову роль у переосмисленні прав людини в сучасному суспільстві. Право на щастя в умовах метамодерну перетворюється з абстрактного принципу на конкретну можливість експериментувати з власним життям, шукати унікальні шляхи самореалізації, сприймати невдачі не як провал, а як досвід. Право на самотність постає як гарантія психологічного простору для саморефлексії, як можливість бути собою поза тиском соціальних очікувань.

Метамодерністське розуміння прав людини вимагає розвитку етики турботи, що поєднує право отримувати турботу і можливість її надавати. Ця взаємність стає основою для солідарності, для визнання взаємної вразливості як фундаментальної характеристики людського буття.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку пов'язані з розробкою конкретних механізмів реалізації прав людини з урахуванням викликів метамодерну, а також з аналізом впливу штучного інтелекту і нових технологій на розуміння людської гідності і автономії. Тільки комплексний, міждисциплінарний підхід до розуміння прав людини може забезпечити їх ефективний захист у стрімко мінливому світі.

У цьому контексті майбутнє розвитку прав людини пов'язане зі здатністю визнати та інституційно закріпити цю складність, створити правові механізми,

що дозволяють людині бути повною суперечностей, шукати власний шлях до щастя, знаходити сенс у самотності, будувати автентичні зв'язки в умовах гіперзв'язаності. Тільки таке, по-справжньому метамодерністське розуміння прав людини може стати адекватною відповіддю на виклики сучасності.

Право на щастя в умовах метамодерну перетворюється на право на пошук власного шляху, на експериментування, на можливість помилятися та починати спочатку. Право на самотність постає як право на автономію, на психологічний простір для саморефлексії, на резистанс проти тиску соціальних очікувань.

Метамодерністське розуміння прав людини виходить за межі традиційної юридичної парадигми і охоплює екзистенціальні, психологічні, культурні виміри людського буття. Воно визнає діалектичну природу сучасної суб'єктивності, що поєднує прагнення до автономії та потребу в приналежності, бажання щастя та визнання його недосяжності, можливості гіперзв'язку та реальність глибокої самотності.

Перспективи практичного впровадження афективного підходу до прав людини в епоху метамодерну включають розробку міждисциплінарних освітніх курсів з етики цифрового добробуту, що поєднують правознавство, медіаосвіту та емоційну грамотність. Такі курси можуть стати основою для підготовки фахівців у сфері цифрових прав, соціальної роботи, психології та публічного адміністрування, а також бути інтегрованими в програми громадянської освіти, правозахисних тренінгів і корпоративної етики. Це дозволить формувати чутливу до афективних станів правову культуру, здатну реагувати на виклики самотності, емоційної вразливості та алгоритмічного впливу в цифровому середовищі.

Список використаних джерел

1. Bauman Z. Liquid Modernity. – Cambridge : Polity Press, 2000. – 228 p.
2. Butler J. Precarious Life: The Powers of Mourning and Violence. – London : Verso, 2004. – 168 p.
3. Cabanas E., Illouz E. Manufacturing Happy Citizens: How the Science and Industry of Happiness Control Our Lives. – Cambridge : Polity Press, 2019. – 256 p.
4. Fenton N. Digital, Political, Radical. – Cambridge : Polity Press, 2016. – 240 p.
5. Fuchs C. Digital Human Rights and the Crisis of Democracy / *Communication, Capitalism & Critique*, 2021. DOI:10.31269/triplec.v19i1.1234
6. Han, Byung-Chul. The Agony of Eros. – MIT Press, 2017. – 72 p.
7. Rosa H. Resonance: A Sociology of Our Relationship to the World / transl. J. C. Wagner. – Cambridge : Polity Press, 2019. – 432 p.
8. Sloterdijk P. Spheres I: Bubbles. Microspherology / transl. W. Hoban. – Los Angeles : Semiotext(e), 2011. – 516 p.
9. Steptoe A., Fancourt D. Loneliness and Health: Potential Mechanisms / *Social Science & Medicine*, Vol. 265, 2020. DOI: 10.1016/j.socscimed.2020.113512.
10. Асоціація IT Ukraine. Звіт за перше півріччя 2025 року. URL: <https://itukraine.org.ua/report/zvit-za-pershe-pivrichchya-2025/> (дата звернення: 07.08.2025).
11. Вдовенко О. Війна у цифровому вимірі та права людини : аналітичний звіт. – К. : ГО «Платформа прав людини», 2023. – 48 с.
12. Гідденс Е. Наслідки модерності / пер. з англ. О. С. Панич. – К.: Основи, 2000. – 320 с.

13. Гілліган К. Інакший голос: психологічна теорія і розвиток жінки / пер. з англ. – К. : Основи, 2001. – 312 с.
14. Дідик Н. М., Логвіна О. А., Руденок А. І. Соціально-психологічні аспекти переживання стану самотності сучасною молоддю // Психологія і суспільство. – 2021. – № 1. – С. 45–52.
15. Кутирьова В. Соціологія щастя : навч. курс. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – 112 с.
16. Права людини: загально-теоретична характеристика // Підручники онлайн. URL: https://pidru4niki.com/15660212/pravo/prava_lyudini_zagalno-teoretichna_harakteristika (дата звернення: 07.08.2025).
17. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2020. – 456 с. – URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi82/0062090.pdf> (дата звернення: 07.08.2025).
18. Тимчишин Т. М. Соціальні права людини в Європейському Союзі // Law and Safety. – 2020. – № 1. – С. 74–79. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-1/72>. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2020/74.pdf (дата звернення: 07.08.2025).
19. Центр прав людини ZMINA. Звіти Центру стали доказами у справі ЄСПЛ «Україна та Нідерланди проти Росії» URL: <https://zmina.ua/event/zvity-czentru-prav-lyudyny-zmina-staly-dokazamy-u-spravi-yespl-ukrayina-ta-niderlandy-proty-rosiyi/> (дата звернення: 07.08.2025).
20. Центр прав людини ZMINA. Як змінилася практика свавільних затримань та насильницьких зникнень в окупації: аналіз задокументованих випадків за 2023–2024 роки. URL: <https://zmina.ua/publication/yak-zminylyasya-praktyka-svavilnyh-zatryman-i-nasylnychkyh-znyknem-v-okupacziyi-analiz-zadokumentovanyh-vypadkiv-za-2023-2024-roky/> (дата звернення: 07.08.2025).